

Emåns vattendragsmodell – uppbyggnad och tillämpningar

Ola Nordblom
Lars-Göran Gustafsson
Markus Petzén
Paul Widenberg

Holsbybrunn 2018-03-21

Agenda

- 1. Emåns vattendragsmodell – introduktion**

- 2. Resultat från analyser med modellen:**
 - A. Kartering av kritiska förhållanden för översvämning
 - B. Magasinens betydelse vid höga/låga flöden
 - C. Åtgärdsstudie i Brusaån
 - D. Modellerings av våtmarker för vattenfördröjning

1. Emåns vattendragsmodell – introduktion

Emåns vattendragsmodell

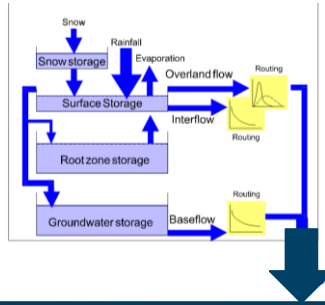
Indata

Meteorologiska data

- Nederbörd
- Temperatur
- Avdunstning

Hydrologisk modell (NAM)

Utdata

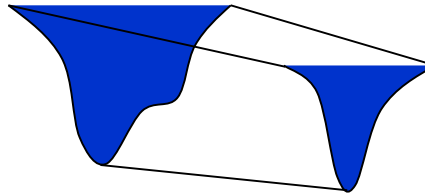
- Avrinning

Geometriska data

- Sektionsarea
- Råhet
- Lutning
- Strukturer

Hydraulisk modell (MIKE 11)

- Flöde
- Vattennivå
- Översvämning

Emåns vattendragsmodell

Indata

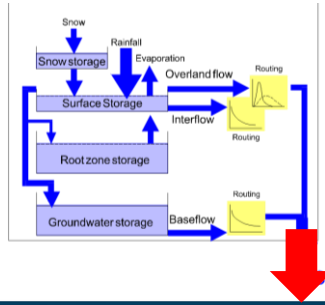
Meteorologiska data

- Nederbörd
- Temperatur
- Avdunstning

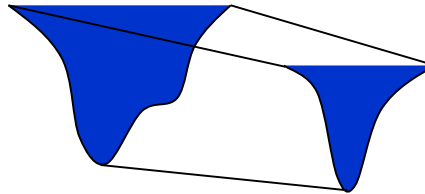
Geometriska data

- Sektionsarea
- Råhet
- Lutning
- Strukturer

Hydrologisk modell (NAM)

Hydraulisk modell (MIKE 11)

Utdata

- Avrinning

- Flöde
- Vattennivå
- Översvämning

Emåns vattendragsmodell

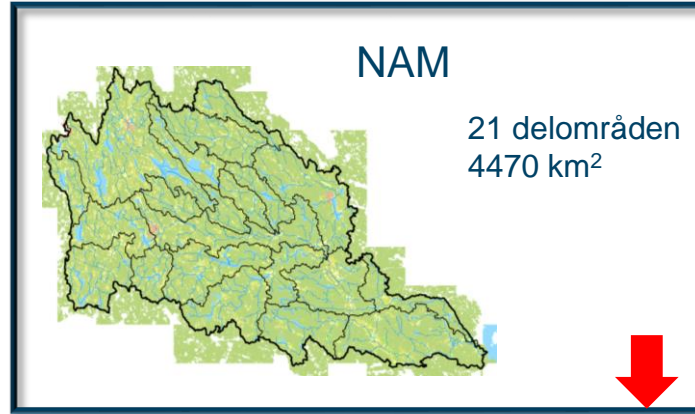
Indata

Meteorologiska data

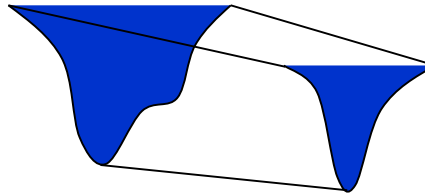
- Nederbörd
- Temperatur
- Avdunstning

Geometriska data

- Sektionsarea
- Råhet
- Lutning
- Strukturer

Hydraulisk modell (MIKE 11)

Utdata

- Avrinning

- Flöde
- Vattennivå
- Översvämning

Emåns vattendragsmodell

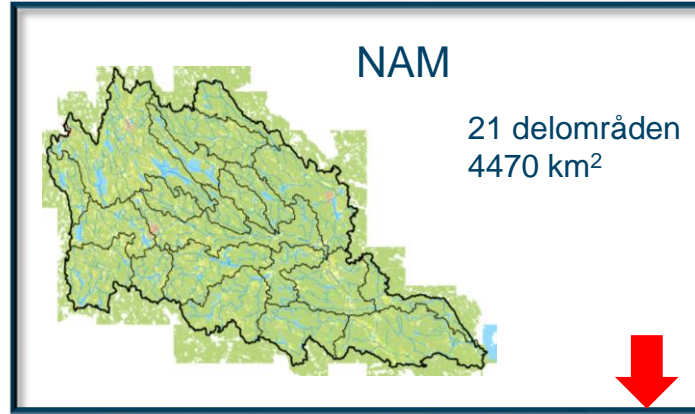
Indata

Meteorologiska data

- Nederbörd
- Temperatur
- Avdunstning

Geometriska data

- Sektionsarea
- Råhet
- Lutning
- Strukturer

Utdata

- Avrinning

- Flöde
- Vattennivå
- Översvämning

Emåns vattendragsmodell

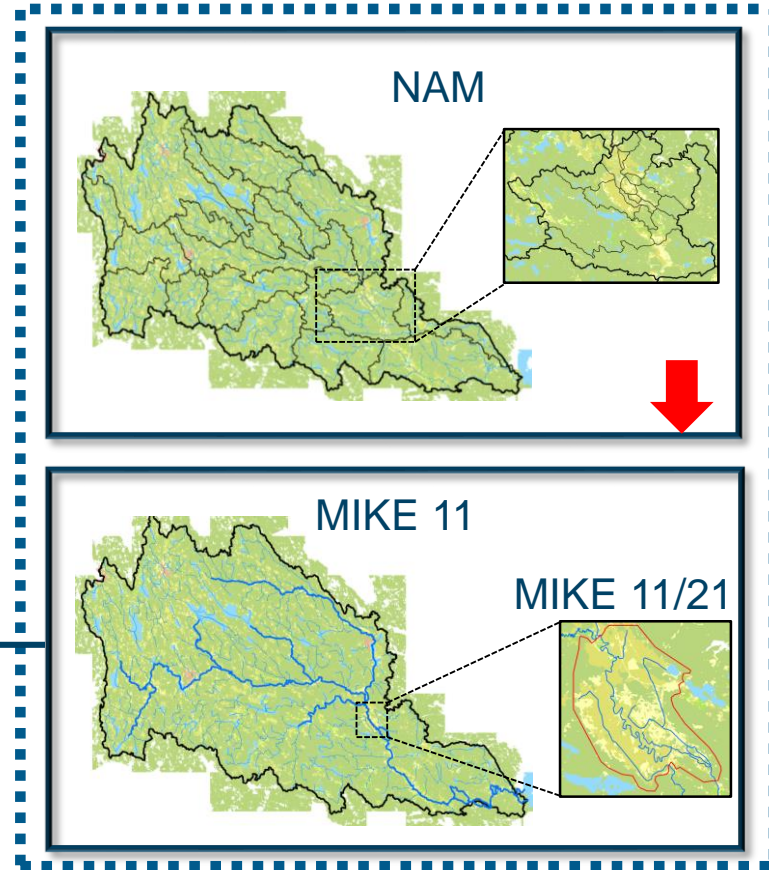
Indata

Meteorologiska data

- Nederbörd
- Temperatur
- Avdunstning

Geometriska data

- Sektionsarea
- Råhet
- Lutning
- Strukturer

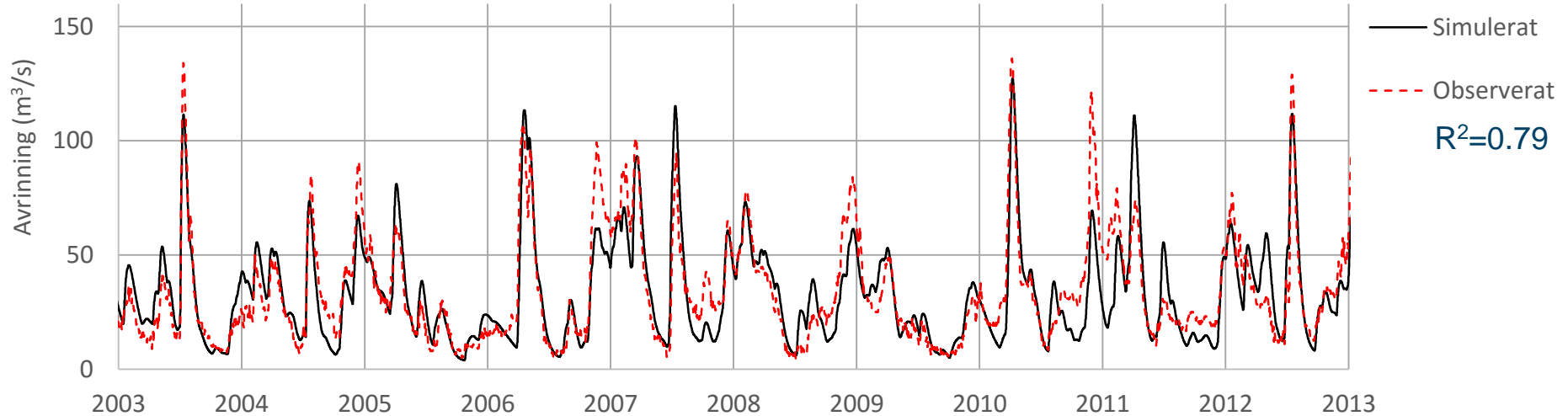

Utdata

- Avrinning

- Flöde
- Vattennivå
- Översvämning

Hydrologisk modell (NAM) – kalibrering, Emsfors

Exempel på modelltillämpningar

”För mycket vatten”

Simulering av höga flöden

- *Identifiering av riskområden för översvämning*
- *Olika scenarier dagens/framtida klimat*

Analys av åtgärder

- *Ändrad reglering av magasin*
- *Effekter av magasinering*
- *Effekter av kapacitetshöjande åtgärder*
- *Effekter av invallningar*

”För lite vatten”

Simulering av torrperioder

- *Hur länge räcker vattnet?*
- *Effekter av vattenuttag*
- *Klimatförändringar*

Analys av åtgärder

- *Ändrad reglering av magasin*
- *Begränsningar i vattenuttag*
- *Kvarhållande åtgärder (våtmarker)*

Exempel på modelltillämpningar

”För mycket vatten”

Simulering av höga flöden

- **Identifiering av riskområden för översvämning**
- *Olika scenarier dagens/framtida klimat*

Analys av åtgärder

- **Ändrad reglering av magasin**
- **Effekter av magasinering**
- *Effekter av kapacitetshöjande åtgärder*
- *Effekter av invallningar*

”För lite vatten”

Simulering av torrperioder

- **Hur länge räcker vattnet?**
- *Effekter av vattenuttag*
- **Klimatförändringar**

Analys av åtgärder

- **Ändrad reglering av magasin**
- *Begränsningar i vattenuttag*
- **Kvarhållande åtgärder (våtmarker)**

2A. Kartering av kritiska förhållanden för översvämning

Kartering av kritiska förhållanden för översvämning

- Var sker översvämningar?
- Vid vilka flöden sker översvämning på olika platser?
- Hur länge varar översvämningen?
- När inträffar maxflödet efter regnets början?
- Hur stora ytor översvämmas och hur stort blir vattendjupet?

Resultat redovisas i GIS-skikt som kommer att vara tillgängliga via Länsstyrelsen, samt visas på: <http://eman.dhigroup.com/> (under uppgradering)

Scenarier – dynamisk modellering av översvämning

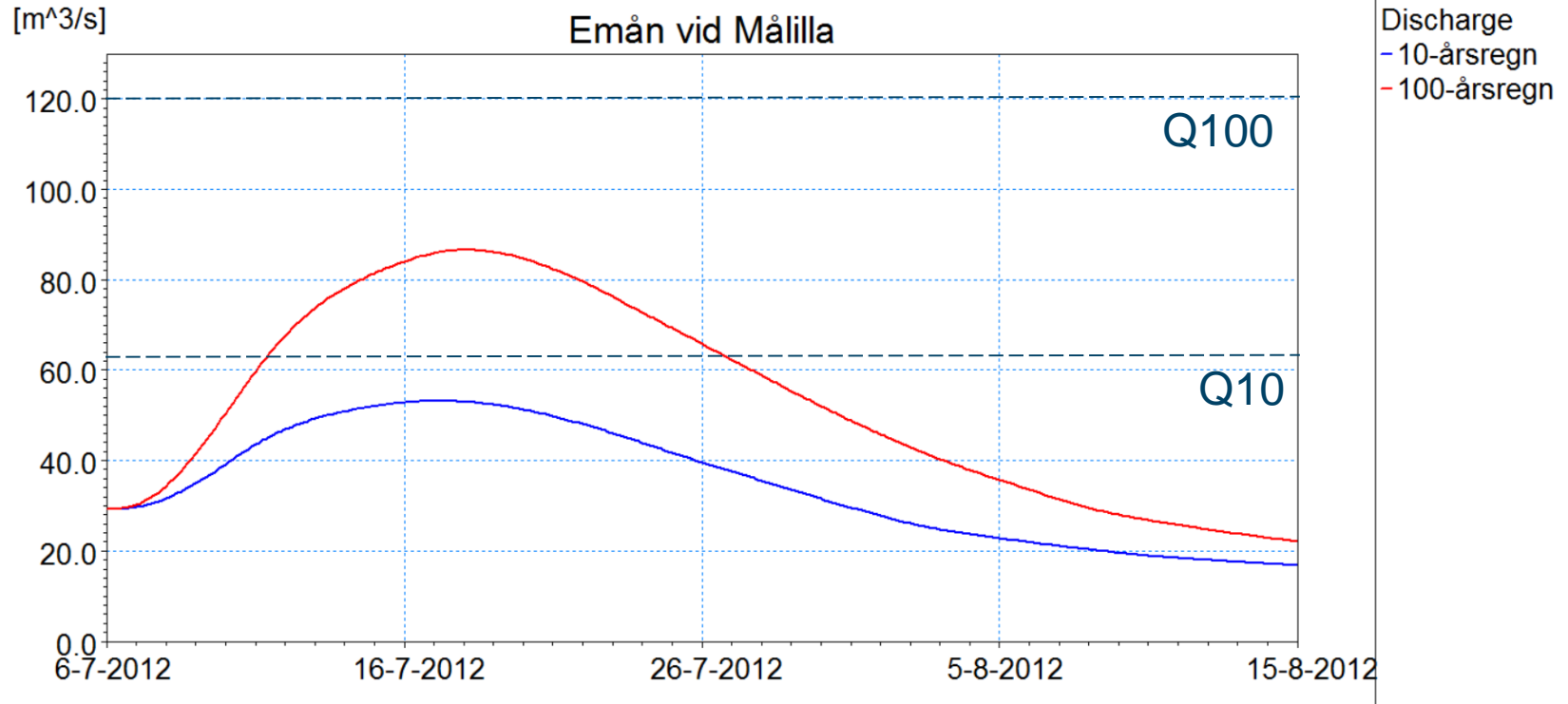
Scenario	Återkomst-tid (år)	Regnmängd under 2 dygn (mm)
P3	3	70
P10	10	87
P30	30	110
P100	100	148

Förutsättningar:

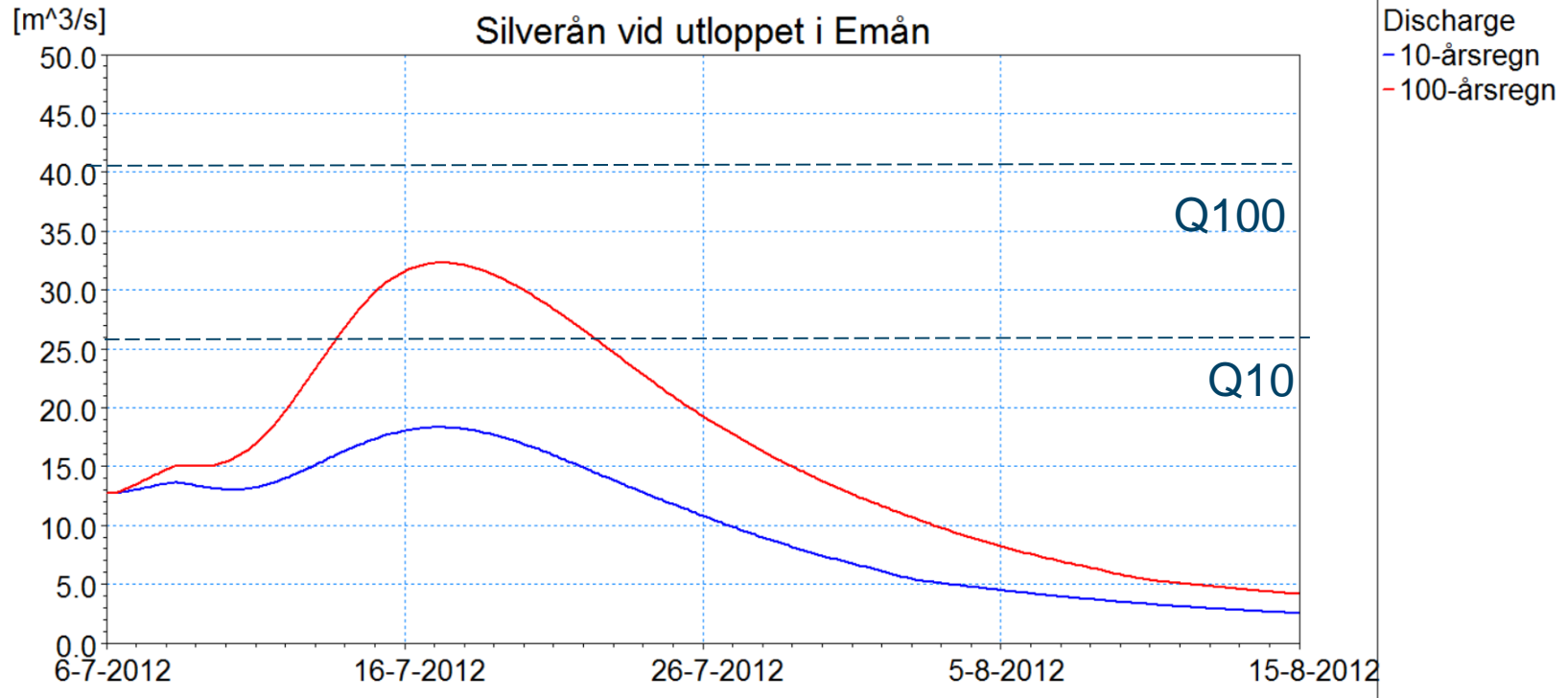
- Samma hydrologiska situation som före det kraftiga regnet 8-9 juli 2012
- Samma regnvolym över hela avrinningsområdet i resp. scenario

Tidigare karteringar: konstant flöde i varje punkt i vattendraget motsvarande Q100, Q200 osv.

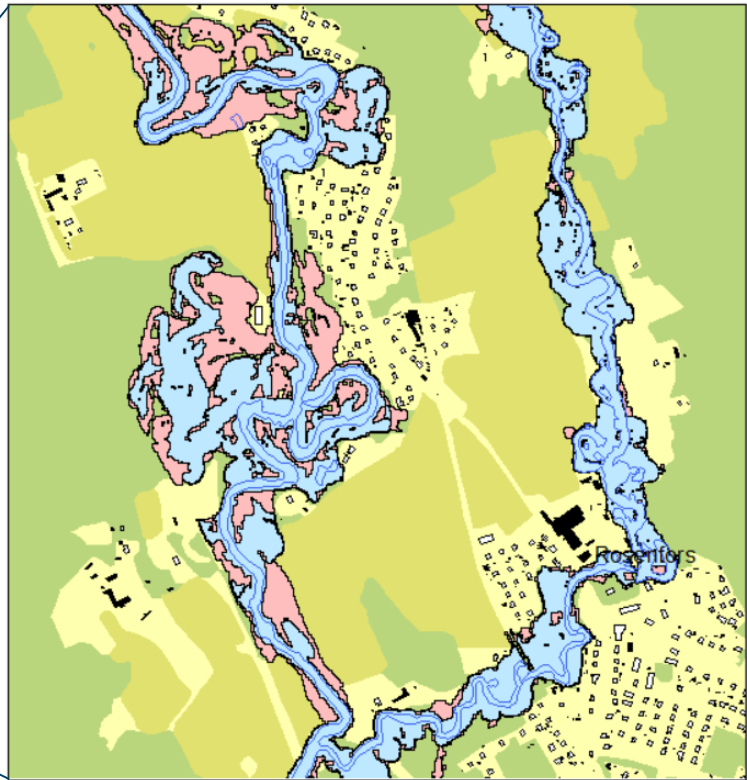
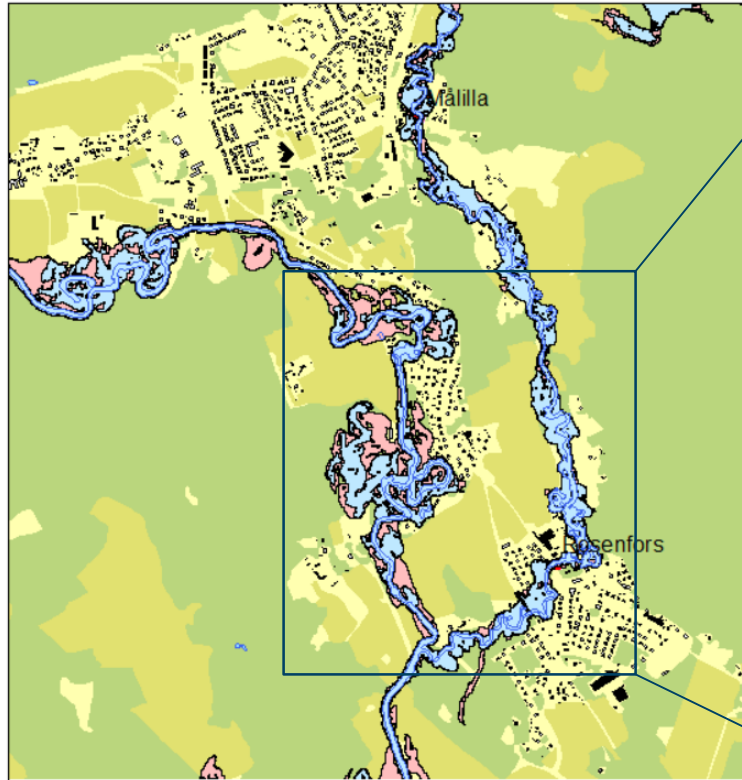
Exempel – beräknade flöden

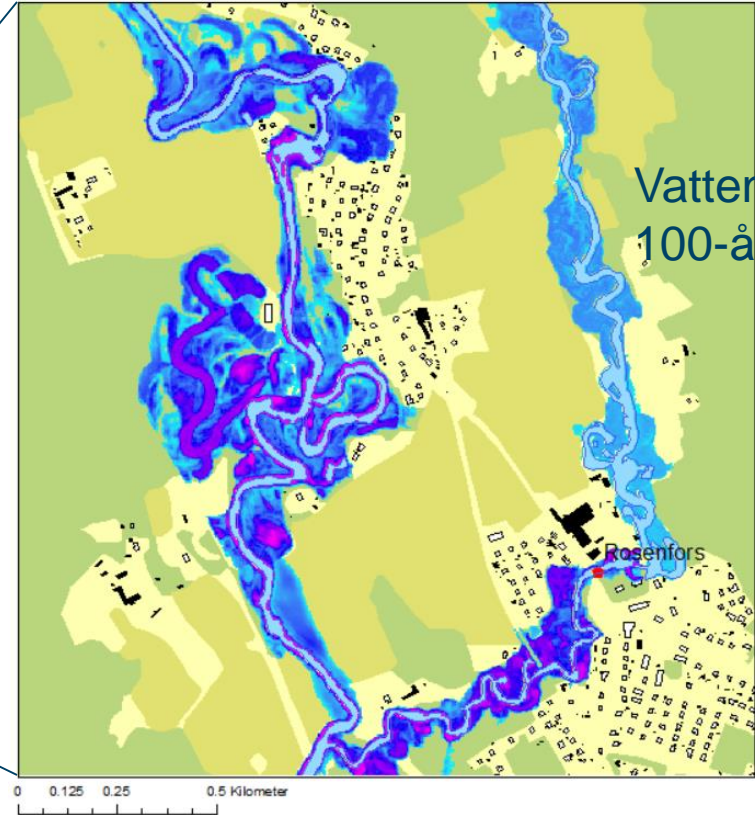
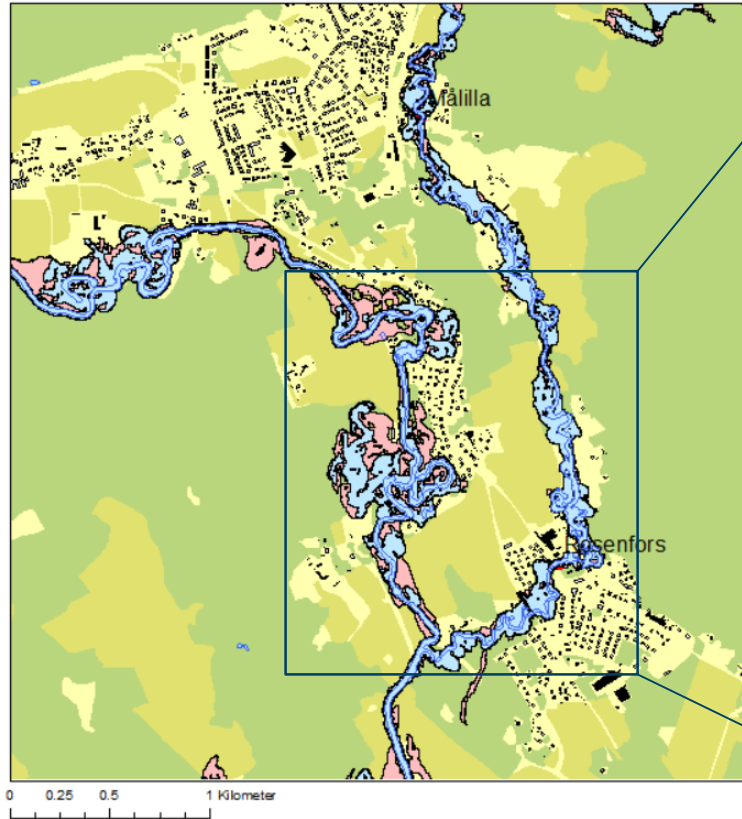
Exempel – beräknade flöden

Översvämningsutbredning, 10- och 100-årsregn

Översvämningsutbredning, 10- och 100-årsregn

Vattendjup
100-årsregn

2B. Magasinens betydelse vid höga/låga flöden

Volym i magasin

Magasin	Yta (km ²)	Volym (10 ⁶ m ³) 90 % FG	Volym (10 ⁶ m ³) 50 % FG
Solgen	21	35.5	20.6
St Bellen	6.9	11.1	6.1
Hjortesjön	2.6	3.1	1.7
Hulingen	6.3	8.6	4.7
Totalt		58	33

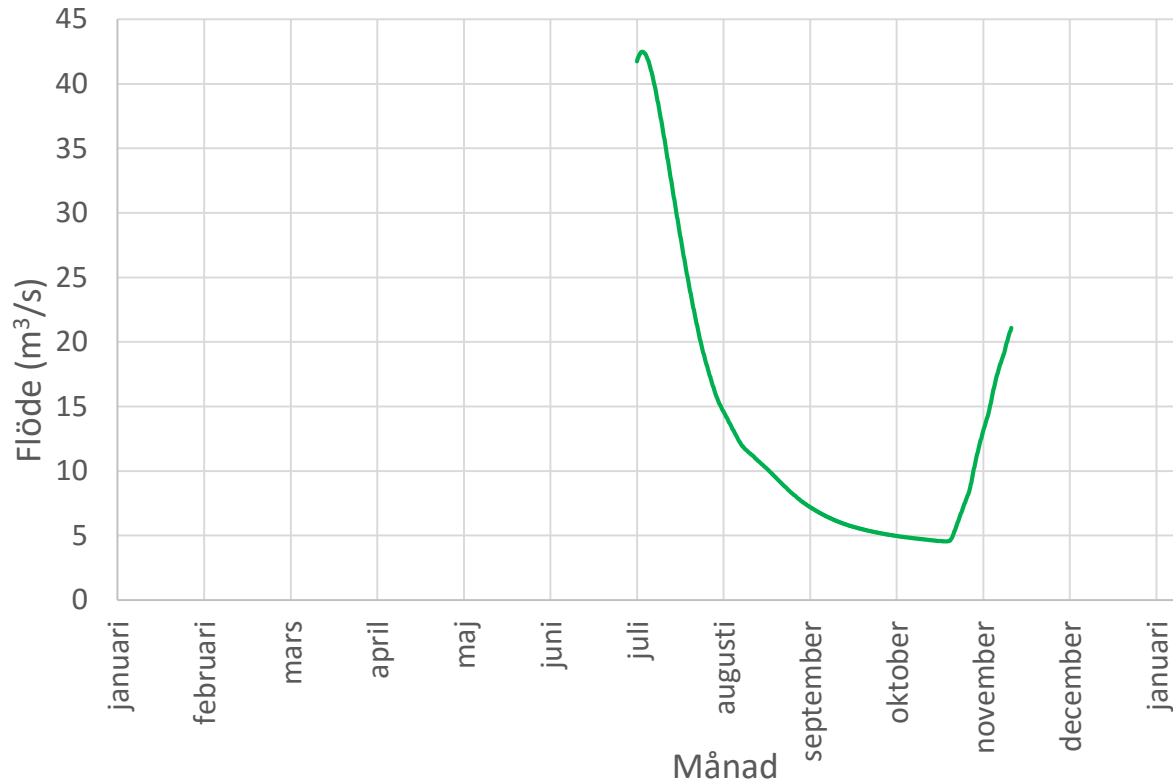
”Beredskap för översvämning”

vid 50 % FG kan man magasinera 10 m³/s
i ca 1 månad innan man är uppe i 90 % FG

”Beredskap för torka”:

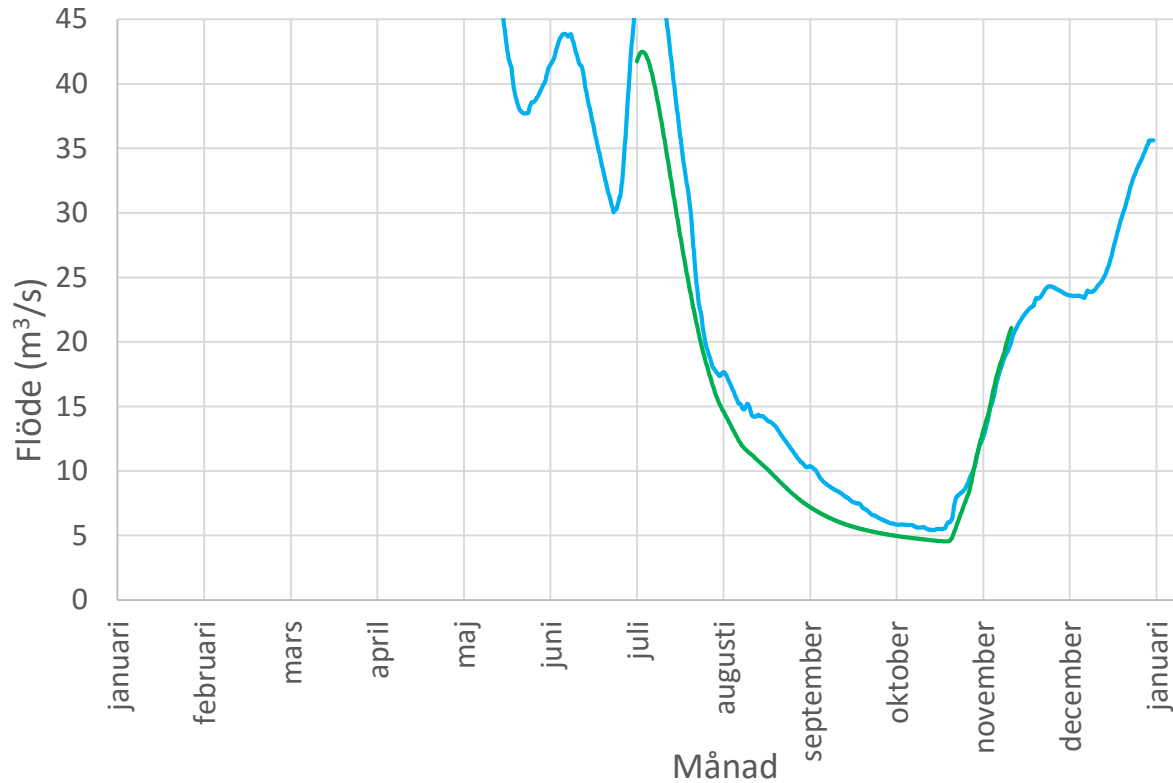
vid 90 % FG kan man tappa 5 m³/s i ca 2
månader innan man är nere i 50 % FG

Simulering av torrperioder (2013)

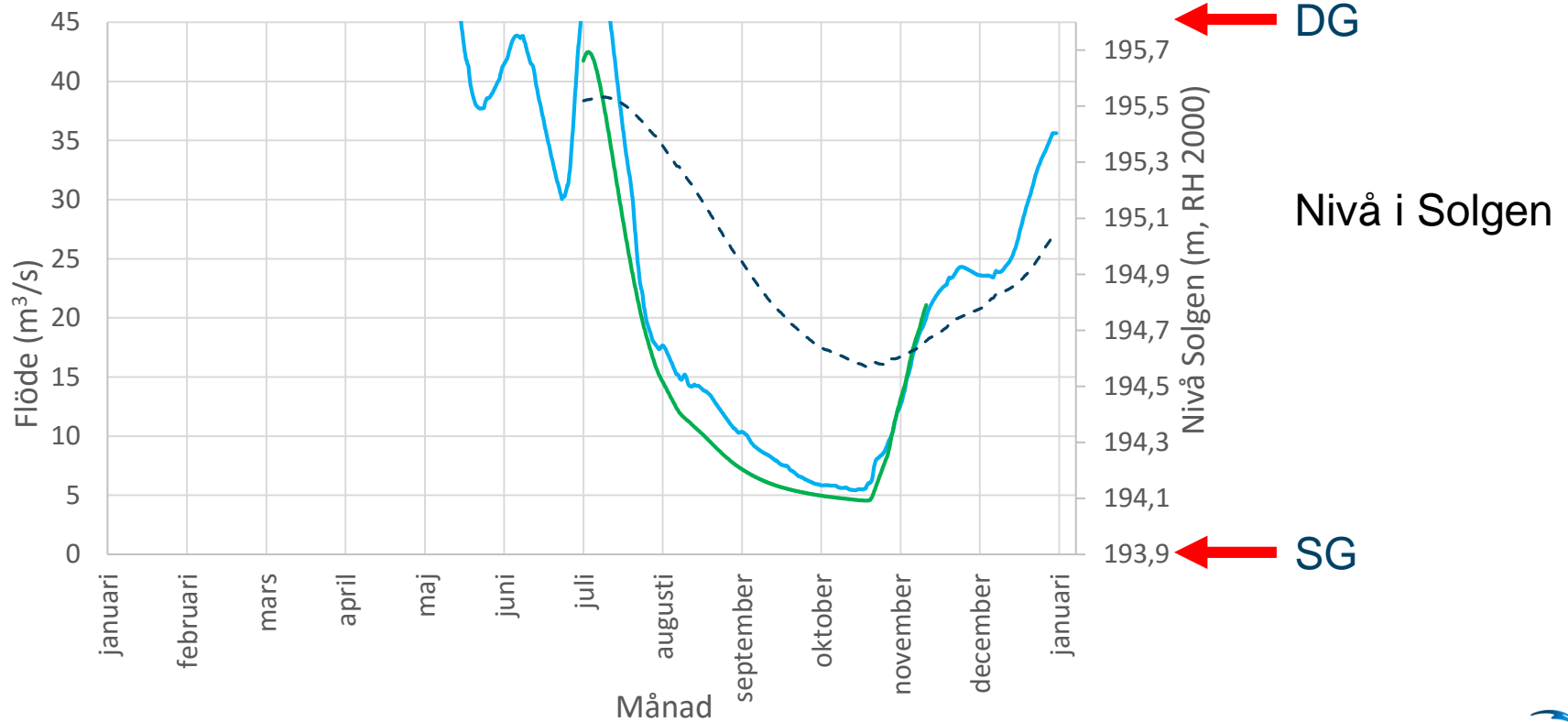
Beräknad tillrinning
med NAM-modellen

Simulering av torrperioder (2013)

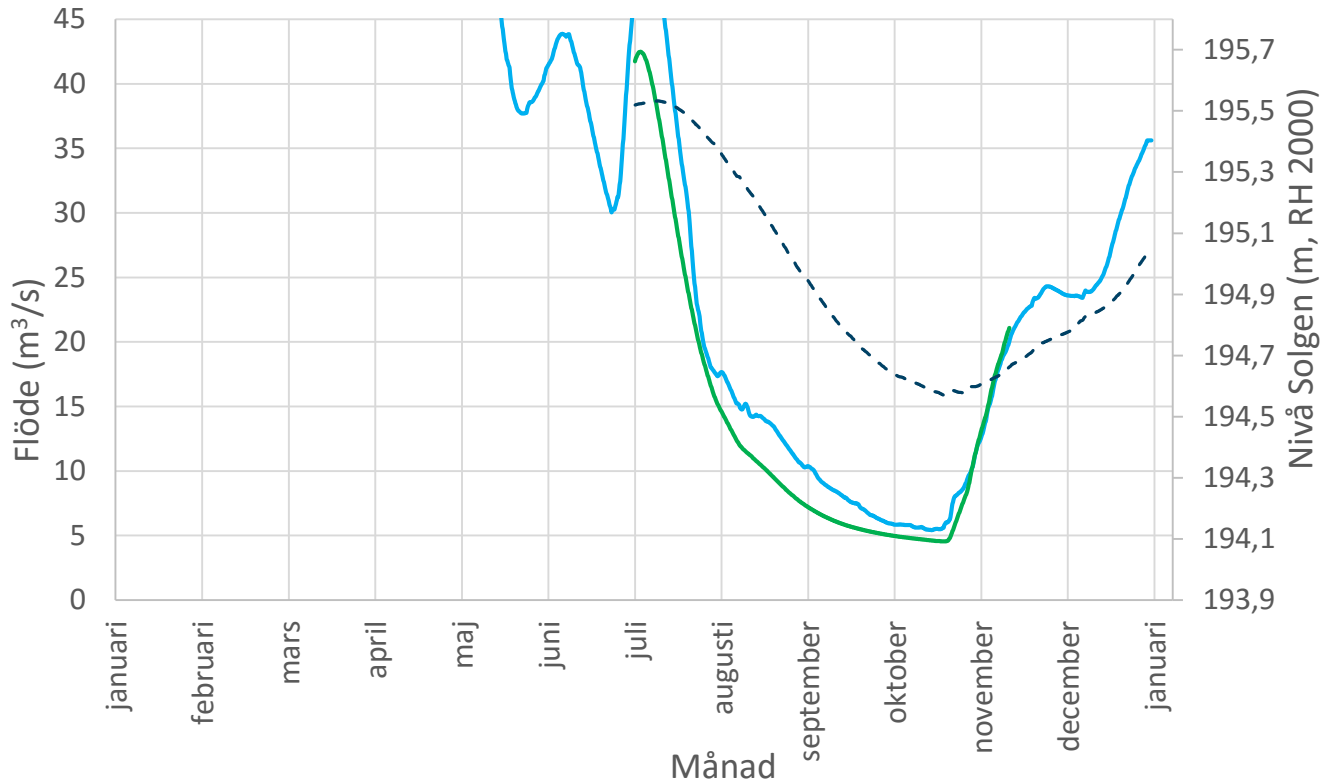

Beräknat flöde med
NAM + MIKE 11

Simulering av torrperioder (2013)

Simulering av torrperioder (2013)

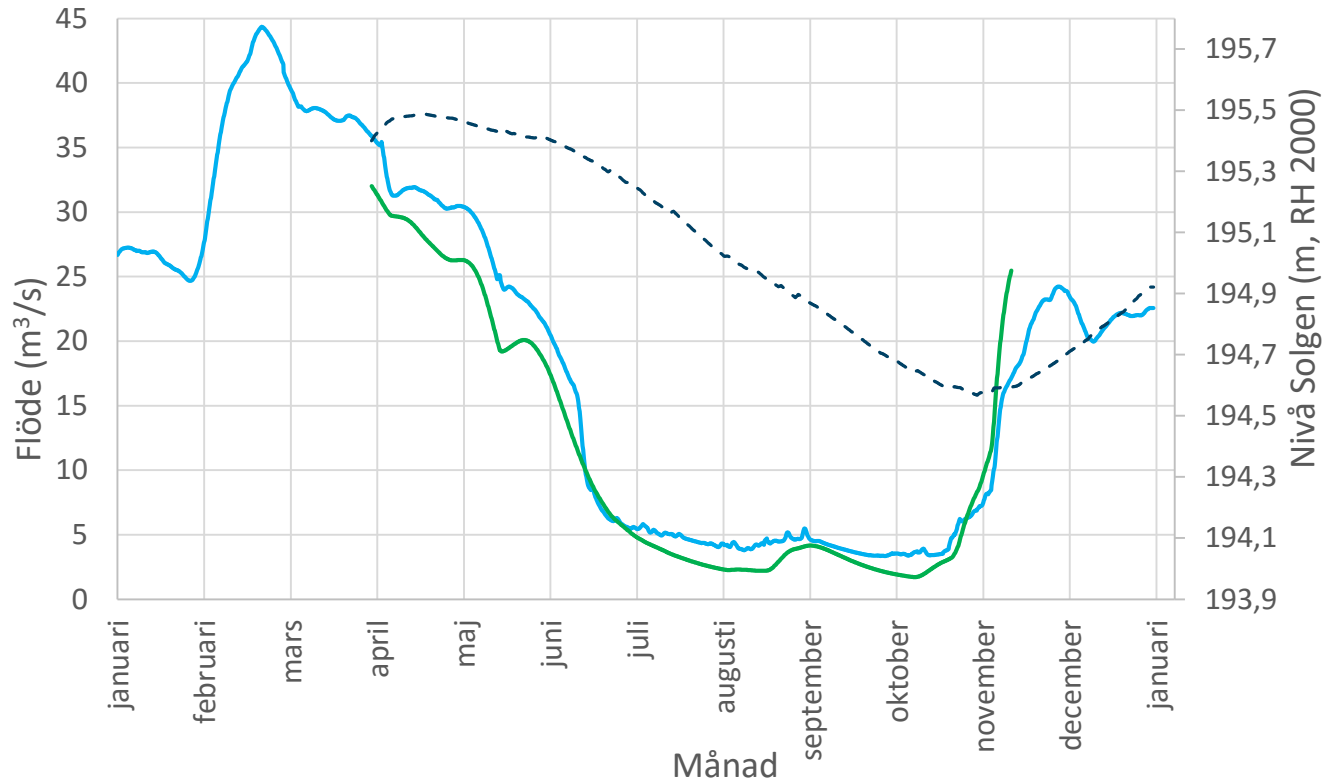
	Antal dagar
Q < 10	55
Q < 5	0

Solgen

	FG (%)	Rest Volym (Mm³)
1 juli	85	30
20 okt	35	13

5 dm kvar ~ 2 m³/s i 50 dagar

Simulering av torrperioder (2016)

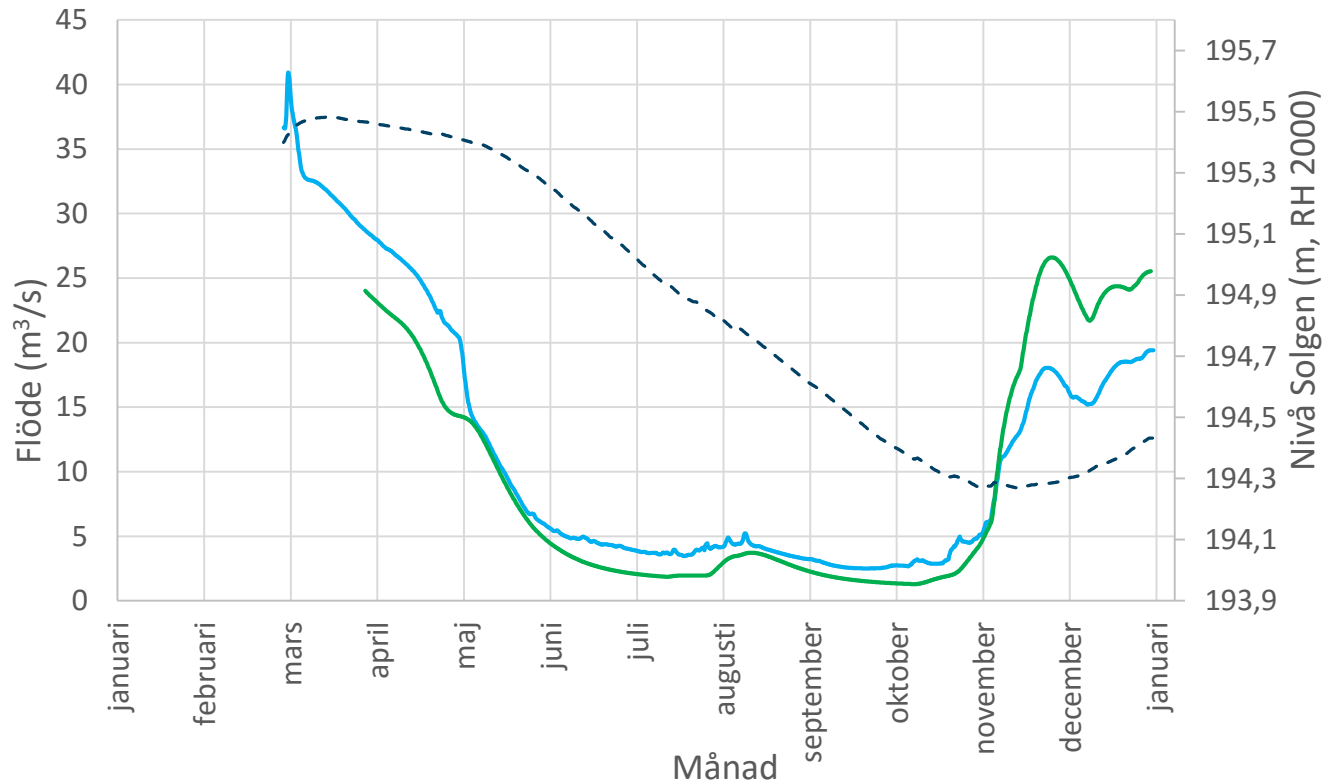

	Antal dagar
Q < 10	144
Q < 5	96

Solgen

	FG (%)	Rest Volym (Mm³)
15 apr	80	29
20 okt	35	13

Simulering av torrperioder (2016 justerad)

	Antal dagar
Q < 10	174
Q < 5	144

Solgen

	FG (%)	Rest Volym (Mm ³)
15 mars	80	29
20 okt	20	7

3 dm kvar ~ 0.5 m³/s i 120 dagar

Åtgärdsstudie Brusaån – Ingatorp

Översvämningar i Brusaån 2007

- Drygt 100 mm regn på ett dygn 26-27 juni (Prästkulla: 118 mm)
- Problem vid övre dammen Bruzaholm
- Äldreboende i Ingatorp evakuerades
- Inga översvämningar i Mariannelund

Bruzaholm, översta dammen, 2007-06-27.

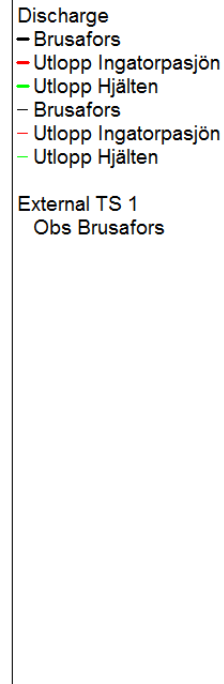
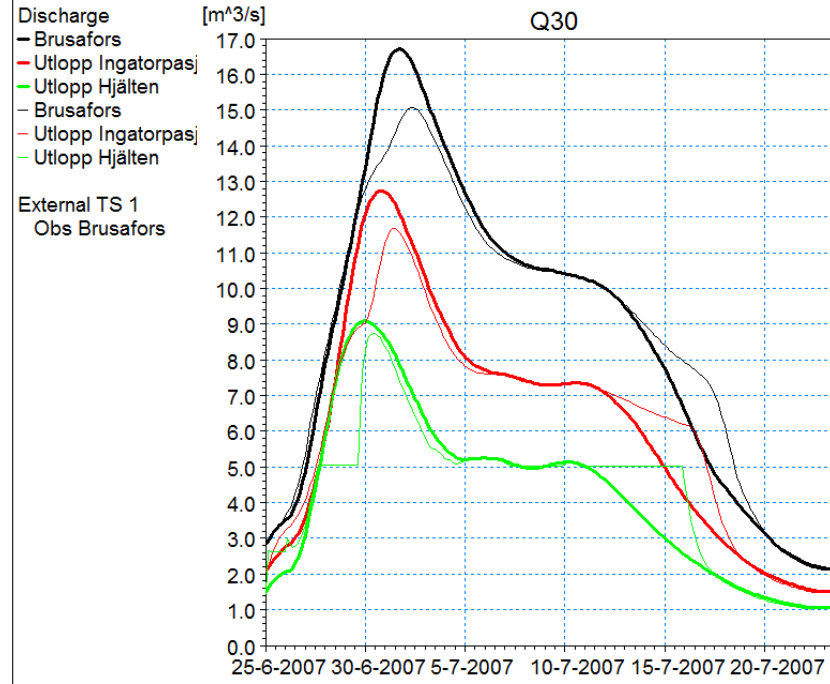
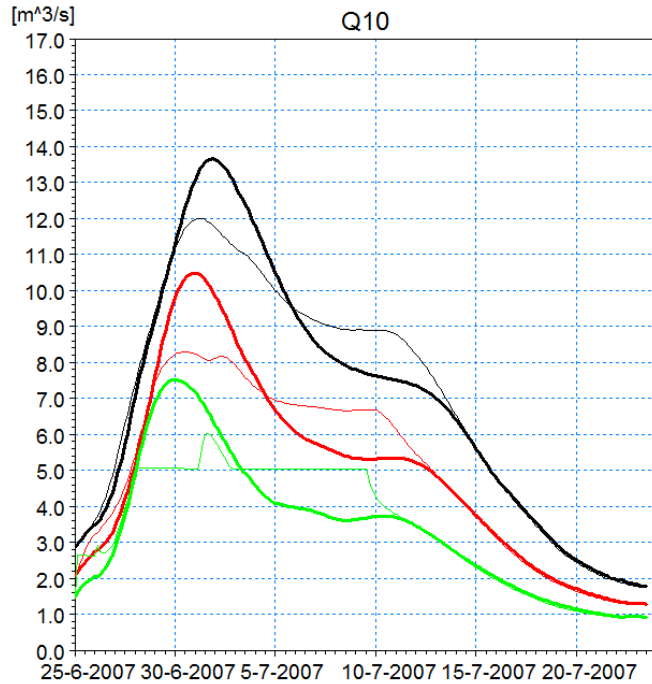
Arbetsmetod i åtgärdsstudie

1. Identifiera problem och syfte
2. Identifiera möjliga åtgärder
3. Översiktlig analys och avgränsningar
4. Inhämtning av kompletterande underlag
5. Uppdatering / kontroll av modellen
6. Simulering och analys före/efter åtgärder
7. Uppföljning och komplettering

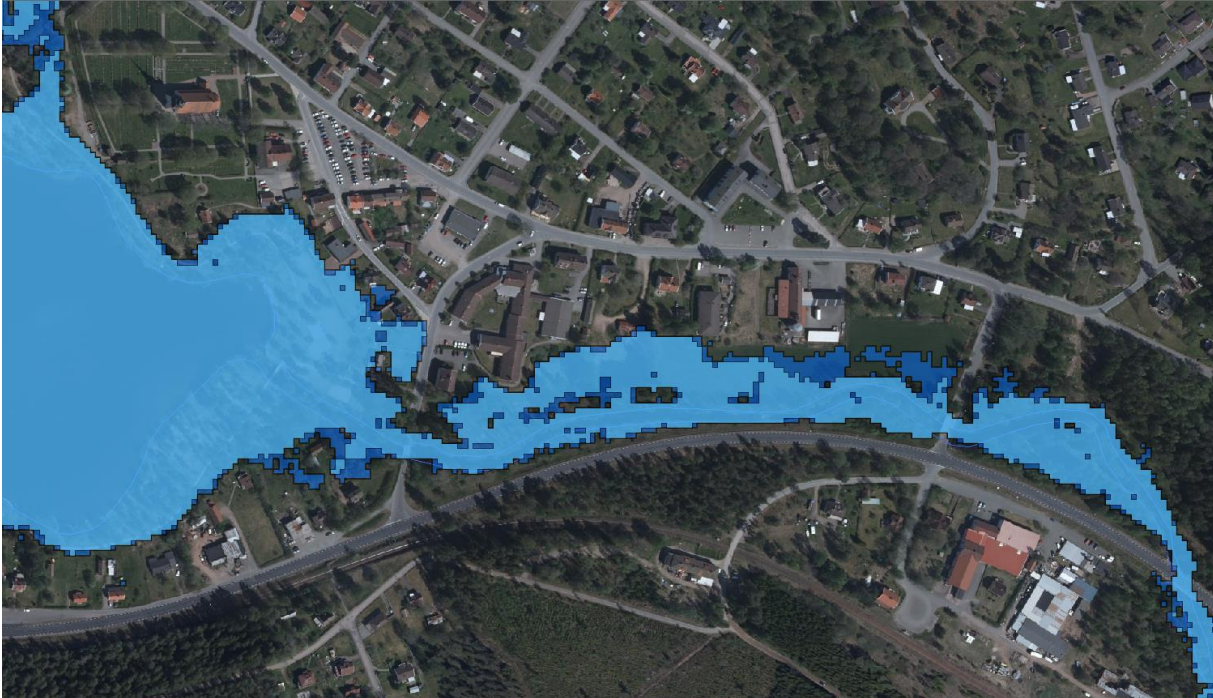
Åtgärdsstudie med fokus på Ingatorp

	Möjliga åtgärder för att mildra konsekvenser av översvämningar
1	Ökad uppdämning av Hjälten (ej naturlig åtgärd)
2	Ökad uppdämning i våtmarker mellan Hjälten och Ingatorp
3	Invallningar för att skydda bebyggelsen i Ingatorp. Vallen placeras i kanten av svämplanet.

Simulering före/efter ökad uppdämning av Hjälden

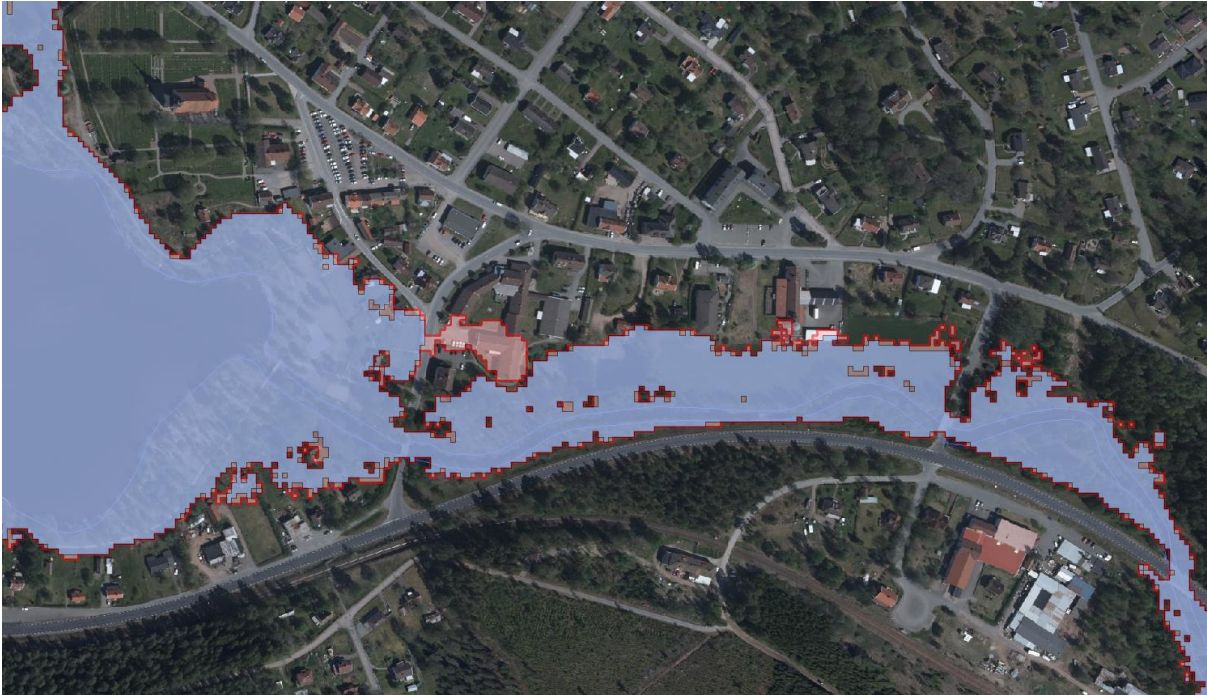

Översvämning vid Ingatorp, Q10 före/efter åtgärd

- Maxnivån ca 0.2 m lägre efter åtgärd

Exempel Översvämning vid Ingatorp, Q30 före/efter åtgärd

- Maxnivån ca 0.1 m lägre efter åtgärd
- Ingen översvämning av äldreboendet efter åtgärd

Sammanfattning

- Med en optimerad reglering (med ökad uppdämning) av Hjälten skulle man kunna magasinera bortåt 1 miljon m³ vatten under ett högflöde och kraftigt dämpa maxflödena nedströms (Q10 -> Q5, Q30 -> Q10), och minska konsekvenserna i Ingatorp
- Ökad magasinering i våtmarksområdet mellan Hjälten och Ingatorp svårt att åstadkomma i praktiken
- Invallning med en ca 700 meter lång sträcka vid Ingatorp är en möjlig lokal åtgärd med försumbar påverkan på maxflöden och nivåer upp/nedströms (med krönnivå på +162.8 – 163.0 klaras ett Q30 i samhället även utan övriga åtgärder)
- Ingen av åtgärderna innebär att man flyttar problemen nedströms

Analys av våtmarkspotential

Syfte

- Simulera effekterna av att återställa en del av den förlorade våtmarksytan i Emåns avrinningsområde genom att lägga in fiktiva magasin som dämpar och fördröjer avrinningen i modellen.
- Magasinen avser i första hand att öka avrinningen under torrperioder, i andra hand att dämpa högflöden.
- Analysen är en förstudie med syfte att uppskatta hur stora våtmarksytor och volymer som sammanlagt krävs för att uppnå en signifikant påverkan på flödena i Emåns under längre torrperioder och tillfällen med höga flöden.

Scenarier

- **Scenario A**

- 50 % av den uppskattade våtmarksförlust-arean i respektive delavrinningsområde i modellen återställs. Varje magasin delas upp i ett undre och ett övre magasin, vardera med vattendjupet 0.3 m

- **Scenario B**

- 25 % av den uppskattade våtmarksförlust-arean i respektive delavrinningsområde i modellen återställs. Varje magasin delas upp i ett undre och ett övre magasin, vardera med vattendjupet 0.15 m

Scenarier

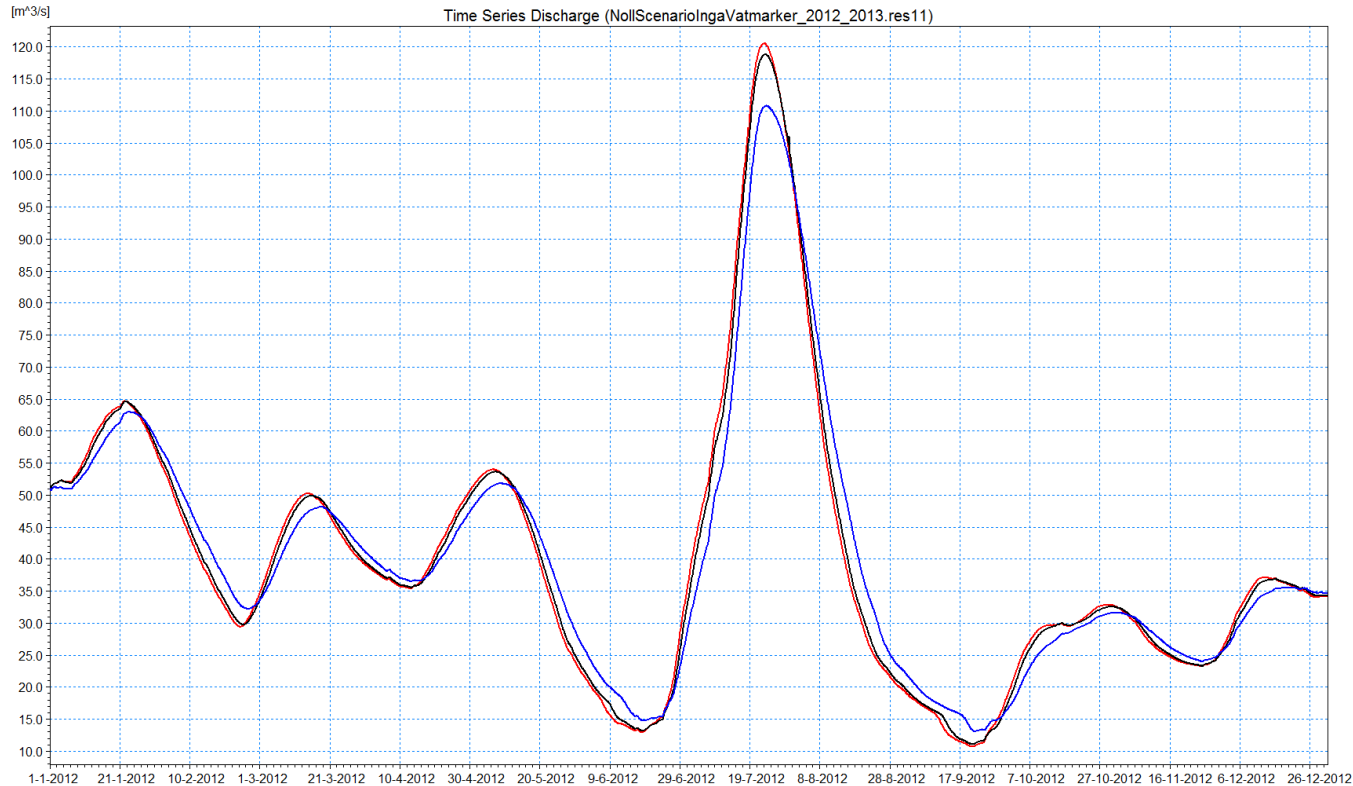
- **Scenario A**

- Undre magasin: kapacitet att fördröja avrinningen ett flöde på 3 m³/s under 4 månader
- Övre magasin: kapacitet att dämpa ett flöde på 20 m³/s under 20 dygn.

- **Scenario B**

- Undre magasin: kapacitet att fördröja ett flöde på 3 m³/s under 1 månad, alternativt 0.75 m³/s under 4 månader.
- Övre magasin: kapacitet att dämpa ett flöde på 20 m³/s under 5 dygn, alternativt 5 m³/s under 20 dygn.

Flöde vid Emsfors 2012

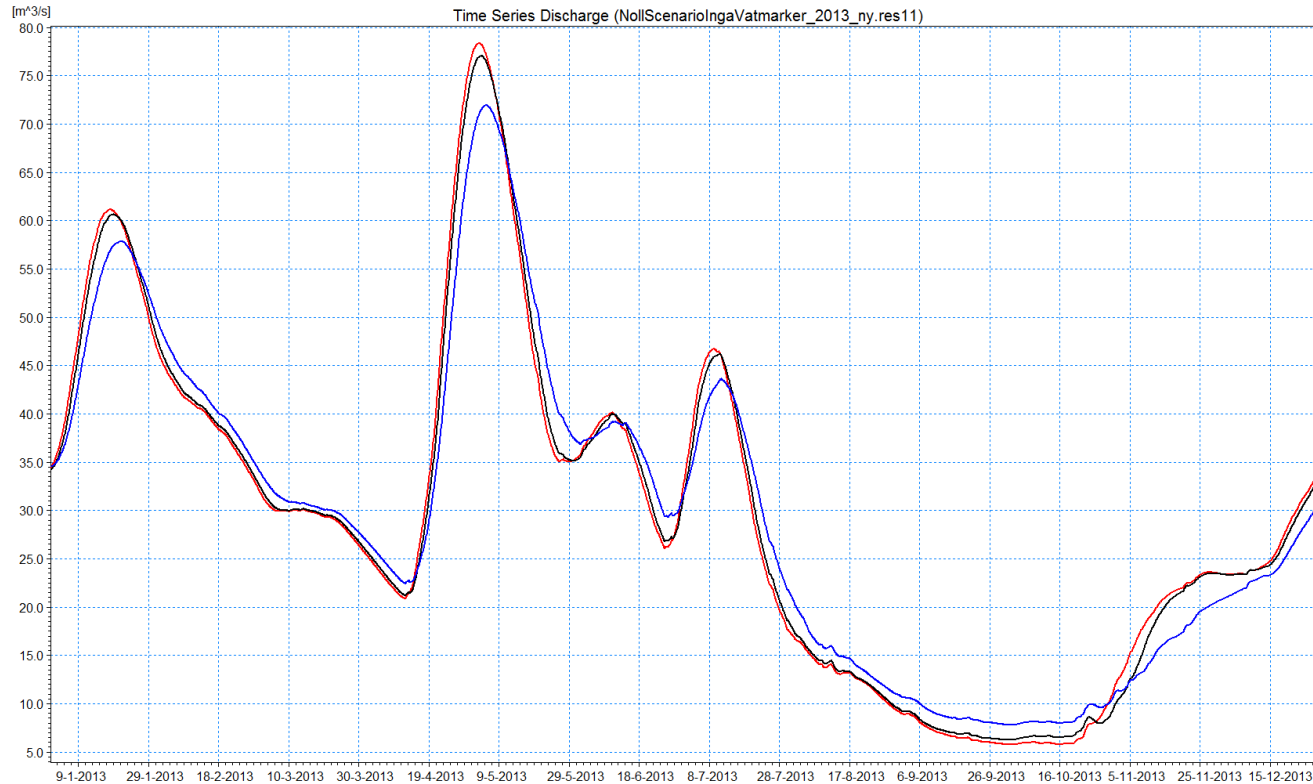
Discharge
- EMAN 201148
- EMAN 201148
- EMAN 201148

Röd – Nuläge

Svart – Scenario 25%

Blå – Scenario 50%

Flöde vid Emsfors 2013

Röd – Nuläge
Svart – Scenario 25%
Blå – Scenario 50%

Sammanställning

Plats	Före åtgärder (absolutvärde)		Scenario A (förändring)		Scenario B (förändring)	
	Q _{min}	Q _{max}	ΔQ _{min}	ΔQ _{max}	ΔQ _{min}	ΔQ _{max}
Emån ovan Stensåkra (Vetlanda)	0.3	17	+0.7	-1.5	+0.2	0
Emån vid Aby Bro	5.0	106	+1.5	-12.0	+0.3	-4
Emån vid Emsfors	6.0	123	+2.0	-10.0	+0.5	-6
Brusaån vid Mariannelund	0.3	19	+0.2	-0.5	+0.1	-0.2
Silverån vid mynningen i Emån	0.8	22	+0.1	-0.2	0	0
Gårdvedaån mynningen Emån	1.0	19	+0.2	-1.0	+0.1	0

Tack!

Ola Nordblom

